

Югославія

Історія створення

Югосла́вія — федеративна держава, яка існувала у ХХ столітті на Балканському півострові, що у Південній Європі. Основними народами Югославії були серби, хорвати, словенці, боснійці, македонці, чорногорці та албанці. Столицею Югославії був Белград.

Югославія виникла внаслідок падіння Австро-Угорської імперії по завершенню Першої світової війни. Спершу ця держава була королівством, що об'єднало Сербію, Чорногорію і колишні австро-угорські землі Боснії, Хорватії та Словенії.

Конституція

1921 р. у день святого Вида було прийнято Конституцію ("Ви-дованську"). Конституція проголосила сербо-хорватословенську державу монархією на чолі з династією Карагеоргієвичів, закріпила унітарний устрій Королівства СХС та панівне становище в ньому Сербії. Хоча конституція проголошувала і гарантувала права і політичні свободи громадян, права несербських народів і національних меншин цілком ігнорувалися.

20-ті роки характеризувалися складним економічним становищем, загостренням політичної та національної боротьби. Компартія агітувала за право націй на самовизначення, навіть до відокремлення, хорвати виступали за федеративний устрій держави. Наприкінці 20-х років унаслідок політичної кризи становище в країні

Державний переворот 1929р.

Вихід із ситуації правлячі кола вбачали в установленні авторитарного режиму. 1929 р. король Олександр вчинив державний переворот: Видованську конституцію було скасовано, парламент розпущено. Основою правопорядку в країні став декларований королем надзвичайний закон "Про захист держави", що заборонив діяльність усіх політичних партій. Королівство СХС перетворилося на військово-поліцейську державу і було перейменоване в Королівство Югославію. Проте протидія королівській внутрішній політиці змусила короля Олександра запровадити нову конституцію, згідно з якою зберігався парламент, але король мав усю повноту влади.

Вплив світової кризи 30-х.років на Югославію

Світова економічна криза охопила Югославію пізніше за інші країни. У 1931-1933 рр. промислове виробництво скоротилося, без роботи опинилося 300 тис. осіб. Прискорення економічного розвитку у 1935-1937 рр. здебільшого було пов'язане з розвитком оборонної промисловості та спорудженням нових металургійних, машинобудівних та хімічних підприємств. Проте за рівнем розвитку промисловості та обсягу її продукції на одну особу країна посідала в Європі передостаннє місце.

Внутрішньополітичне становище Югославії характеризувалося загостренням соціальних та особливо національних суперечностей. 1939 р. Хорватія добилася автономії в межах

Югославія в роки другої світової війни.

На початку Другої світової війни Югославія оголосила про свій нейтралітет. Того самого року югославський уряд установив дипломатичні відносини з СРСР.

Після нападу Італії на Грецію в 1940 р. Югославія потрапила в центр протиборства за вплив на Балканах між Великою Британією та фашистськими державами. Затиснута з усіх боків країнами фашистського блоку, Югославія у березні 1941 р. підписала протокол про приєднання до Берлінського пакту¹. Це викликало обурення населення країни.

Спираючись на масове невдоволення, група офіцерів і політичних діячів у березні 1941 р. вчинила державний переворот: уряд та принц-регент були скинуті.

Німеччина прийняла рішення про вторгнення до Югославії. І хоча у 1941 р. у Москві було підписано радянсько-югославський договір про дружбу і ненапад, зупинити гітлерівську агресію вже було неможливо.

Під час Другої світової війни в Югославії набув широкого розмаху партизанський рух. У листопаді 1942 р. тут утворилася Народно-визвольна армія (НВА) Югославії під командуванням комуніста, хорвата за національністю Йосифа Броз Тіто. Створене у 1942 р. Антифашистське віче народного визволення Югославії проголосило себе вищим законодавчим і виконавчим органом влади й утворило тимчасовий уряд на чолі з Тіто. Новий уряд насамперед націоналізував промислові підприємства (до кінця 1945 р. понад 70 %) та провів аграрну реформу.

У листопаді 1945 р. після виборів до Установчих зборів (скупщини) влада повністю перейшла до рук комуністів, було ліквідовано монархію, проголошено утворення Федеративної Народної Республіки Югославії (ФНРЮ). До її складу увійшло шість республік: Сербія, Хорватія, Словенія, Македонія, Чорногорія, Боснія та Герцеговина, та два автономні краї - Воєводина та Косово. Однак головні пости в керівництві країни належали сербам. Прийнята в січні 1946 р. Конституція ФНРЮ узаконила однопартійну систему і фактично закріпила в країні тоталітарний комуністичний режим.

Соціалістична Федеративна Республіка Югославія

Соціалістична
Федеративна Республіка
Югославія (СФРЮ) —
держава, що існувала в
1945-1992 рр.. в південно-
східній Європі, на півдні і
заході Балканського
півострова Країна
складалася з шести
республік: Словенія;
Хорватія; Боснія і
Герцеговина; Сербія;
Центральна Сербія,
Косово, Воеводина;
Чорногорія; Македонія.

Прапор і герб

Комуністична Югославія

**SMRT FAŠIZMU
SLOBODA NARODU**

Установчі збори, скликані Народним фронтом (під проводом КПЮ), проголосили (29 листопада 1945 р.) Югославію Федеративною Народною Республікою (ФНРЮ), а 30 січня 1946 р. схвалено конституцію ФНРЮ.

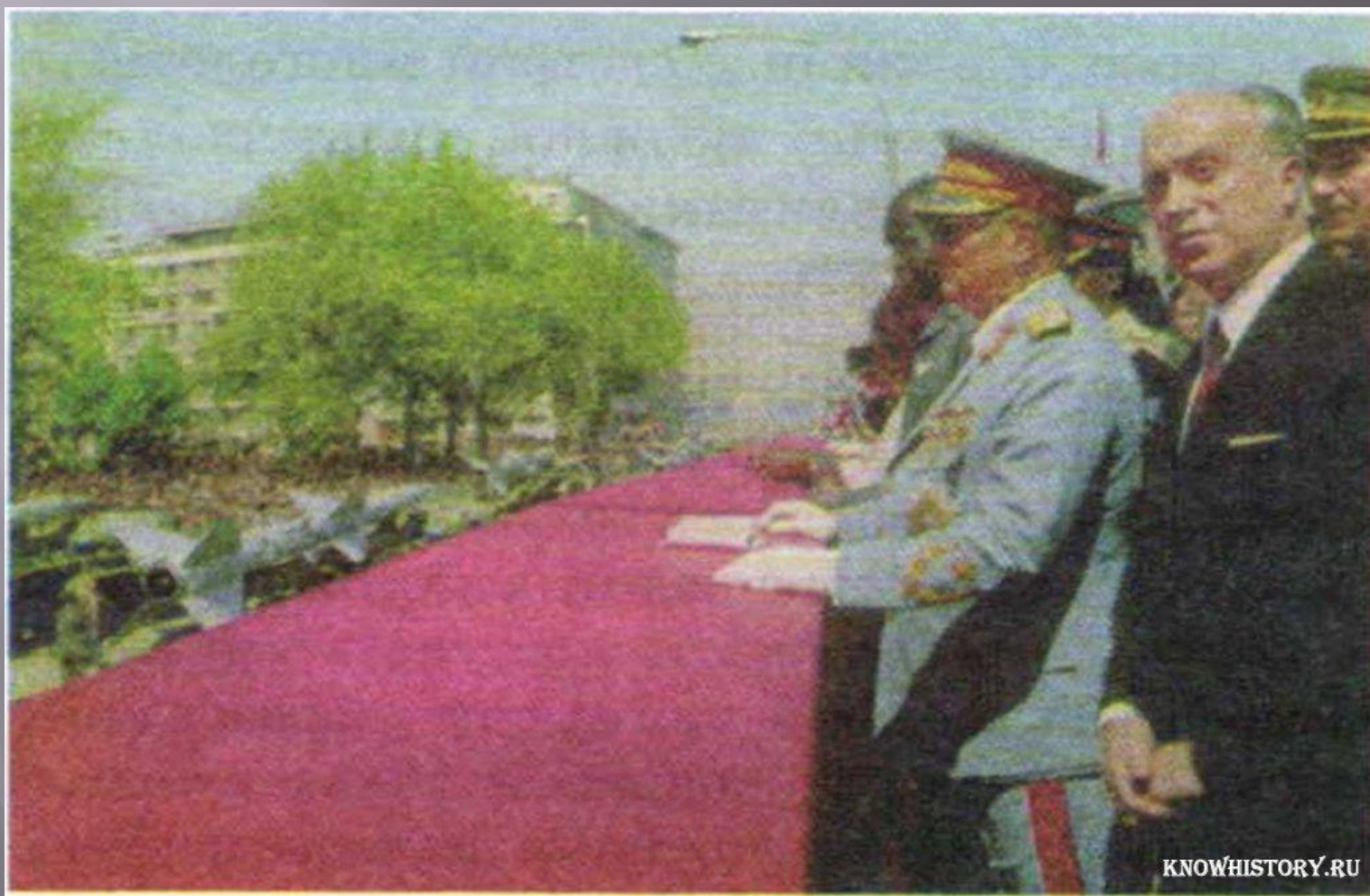
КПЮ (від листопада 1952 р. — Союз Комуністів Югославії) стала єдиною політичною партією і, після проголошення Конституційного закону про основи суспільного й політ. устрою ФНРЮ та про союзні органи влади, змінила низку статей конституції (з 1946 р.) та формально перебрала повну владу.

Країна не входила до «Варшавського договору». Політико-економічний лад у країні — дивна суміш комуністичної ідеології та відносного економічного лібералізму. Діяли приватні магазини, ремісники, селяни мали право мати 10 га землі, необмежену кількість худоби.

За спогадами сербського історика, автора 3-х книг про Югославію, Сербію Михайла Рамача (1951 р. н.), він отримав закордонний паспорт та поїхав до Італії у віці 14 років. Працював журналістом в другій половині 1970-х, його редакція могла вільно передплатити «Тайм», «Ньюзвік», «Шпігель», «Панораму». Безкоштовно отримували «Правду», «Литературную газету», «Огоньок» та купу безглуздих публікацій з Москви, яка тратила шалені гроші на «безглузду пропаганду». Покоління М. Рамача *відверто глузувало з московської пропаганди.*

Дозволяли писати про окремі негативні явища, піддавати критиці окремі рішення державних органів. Забороняли писати проти політичної системи країни, пожиттєвого президента. Не дозволяли засновувати інші партії.

Загострення міжнародних відносин та політичної ситуації у країні

Югославська система самоврядування лише частково пом'якшила комуністичний режим. У цілому ж югославська система зберегла автократичні риси, що найбільш наочно виявилось у культурі особи Тіто та його необмеженій владі. У травні 1974 р. Скупщина СФРЮ обрала його президентом Югославії без обмеження строку мандата. Тоді ж, на Х з'їзді СКЮ, він був обраний довічним головою СКЮ.

Нова конституція 1974 р. істотно розширила права союзних республік і автономних країв, поглибила всю систему самоврядування.

Основним, як і в попередні часи, стало протиріччя між хорватським і сербським етнічними кланами. Федеральне керівництво на чолі з Тіто, помітивши ці тенденції, визнало найбільш небезпечним сербський клан і завдало по ньому випереджувального удару. Після зміщення 1966 р. з усіх посад А. Ранковича розпочалася боротьба за ліквідацію переважання сербів у федеральних органах влади. Наслідком стало різке пожвавлення націоналістичних течій у Косово, серед албанців і у Хорватії.

1968-1971 рр. були позначені національними виступами в Косово, демонстраціями белградських студентів, загостренням ситуації у Хорватії.

Югославська система самоврядування лише частково пом'якшила комуністичний режим. У цілому ж югославська система зберегла автократичні риси, що найбільш наочно виявилось у культурі особи Тіто та його необмеженій владі. У травні 1974 р. Скупщина СФРЮ обрала його президентом Югославії без обмеження строку мандата. Тоді ж, на Х з'їзді СКЮ, він був обраний довічним головою СКЮ.

Нова конституція 1974 р. істотно розширила права союзних республік і автономних країв, поглибила всю систему самоврядування.

Основним, як і в попередні часи, стало протиріччя між хорватським і сербським етнічними кланами. Федеральне керівництво на чолі з Тіто, помітивши ці тенденції, визнало найбільш небезпечним сербський клан і завдало по ньому випереджувального удару. Після зміщення 1966 р. з усіх посад А. Ранковича розпочалася боротьба за ліквідацію переважання сербів у федеральних органах влади. Наслідком стало різке поживавлення націоналістичних течій у Косово, серед албанців і у Хорватії.

1968-1971 рр. були позначені національними виступами в Косово, демонстраціями белградських студентів, загостренням ситуації у Хорватії.

Після смерті лідера Югославії 4 травня 1980 р. відцентрові тенденції посилились. Найвищі посади у державі і СКЮ заміщувались строком на один рік по черзі представниками всіх республік і країв.

Національні проблеми стали віссю політичного життя Югославії. Наприкінці травня 1981 р. великі заворушення спалахнули у найбільш відсталому в економічному відношенні краї Косово.

Національні проблеми у країні тісно перепліталися з погіршенням соціально-економічного становища у країні, наростанням глибокої кризи

Розпад і мала Югославія

Розпад Югославії

● Словенія
1991

● Хорватія
1991 –
1995

● Боснія і Герцеговина
1992 – 1995

● Косово
1998 –
1999

● Македонія
2001

Причини розпаду

Причини розпаду Югославії економічні, політичні, національні, соціальні і релігійні.

Факторами розпаду Югославської федерації стали смерть Йосипа Тіто і фіаско проведеної його наступниками національної політики, розпад світової соціалістичної системи, сплеск націоналізму в Європі (причому не тільки в країнах Центрально-Східного регіону). У 1990 році у всіх шести республіках СФРЮ були проведені місцеві вибори. Перемогу на них усюди здобули націоналістичні сили.

Зважаючи на наростання національних розбіжностей згідно з заповітом Тіто після його смерті пост президента країни був скасований, а на чолі країни стала Президія, члени якої (глави союзних республік і автономних областей) щорічно змінювали один одного по черзі. Короткочасний економічний підйом в середині 1980-х років закінчився стрімкою інфляцією і розвалом економіки, що призвело до загострення відносин між економічно розвиненішими Сербією, Хорватією і Словенією, та іншими республіками.

У ході громадянської війни і розпаду від Великої Югославії в кінці ХХ століття відокремилися чотири з шести союзних республік (Словенія, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Македонія). Тоді ж на територію спочатку Боснії і Герцеговини, а потім автономного краю Косово були введені миротворчі сили ООН під керівництвом США.

Для врегулювання, згідно з рішенням ООН, міжетнічного конфлікту між сербським і албанським населенням Косовкрай був переведений під протекторат ООН. Тим часом Югославія, в якій на початку ХХІ століття залишалось дві республіки, перетворилася в Сербію і Чорногорію:

з 1992 по 2003 роках — Союзна Республіка Югославія (СРЮ),
з 2003 по 2006 роках — конфедеративний Державний Союз Сербії і Чорногорії. Югославія остаточно припинила існування з виходом з союзу Чорногорії 3 червня 2006 р.

